

Sygn. akt I ACa 423/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 października 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Barbara Trębska

Sędzia SA Dorota Markiewicz (spr.)

Sędzia SO (del.) Joanna Zaporowska

Protokolant apl. sędz. Joanna Malińska

po rozpoznaniu w dniu 12 października 2012 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa A. D., J. G., A. G., W. G., C. S., M. K., P. K., C. K., G. L., A. K., J. K., E. G., K. K. (1), D. K. i K. K. (2)

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministra Gospodarki

o zapłatę

na skutek apelacji powodów: A. D., J. G., A. G. i W. G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 18 stycznia 2012 r., sygn. akt I C 1132/08

I. oddala apelację;

II. zasądza na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa od A. D. kwotę 3.132 (trzy tysiące sto trzydzieści dwa) złote, J. G. kwotę 972 (dziewięćset siedemdziesiąt dwa) złote, A. G. kwotę 972 (dziewięćset siedemdziesiąt dwa) złote i W. G. kwotę 324 (trzysta dwadzieścia cztery) złote tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 423/12

UZASADNIENIE

Powodowie: A. D., J. G., A. G., W. G., C. S., M. K., P. K., C. K., G. L., A. K., J. K., E. G., K. K. (1), D. K. i K. K. (2) domagali się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa – Ministra Gospodarki i Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi kwoty odszkodowania w zakresie szkody rzeczywistej i utraconych korzyści za szkodę poniesioną na skutek wydania decyzji administracyjnej – zarządzenia Ministra Skupu z dnia 30 listopada 1955 r. w sprawie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego nad młynem wodno – motorowym położonym w miejscowości R., powiecie G. - stanowiącym współwłasność w 2/3 częściach A. D., B. K. i F. G., których powodowie są następcami prawnymi oraz decyzji w postaci orzeczenia Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości z dnia 24 marca 1962 r. w sprawie przejścia na własność Państwa tego przedsiębiorstwa, których nieważność stwierdzili: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi decyzją z dnia 6 grudnia 2005 r. oraz Minister Gospodarki decyzją z dnia 19 stycznia 2007 r.

W piśmie procesowym z dnia 9 grudnia 2011 r. powodowie cofnęli pozew ze zrzeczeniem się roszczenia w części dotyczącej utraconych korzyści. W ramach odszkodowania za szkodę rzeczywistą wnieśli o zasądzenie od pozwanego na rzecz:

1. A. D. kwoty 409.223 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty,
2. J. G. kwoty 127.882,19 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty,
3. A. G. kwoty 127.882,19 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty,
4. W. G. kwoty 38.364,66 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty,
5. C. S. kwoty 81.844,60 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty,
6. M. K. kwoty 81.844,60 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty,
7. P. K. kwoty 81.844,60 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty,
8. C. K. kwoty 20.461,15 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty,
9. G. L. kwoty 20.461,15 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty,
10. A. K. kwoty 20.461,15 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty,
11. J. K. kwoty 20.461,15 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty,
12. E. G. kwoty 15.061,68 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty,
13. K. K. (1) kwoty 15.061,68 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty,
14. D. K. kwoty 15.061,68 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty,
15. K. K. (2) kwoty 15.061,68 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty.

Pozwany Skarb Państwa – Minister Gospodarki i Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 18 stycznia 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie

I. zasądził od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministra Gospodarki na rzecz powodów:

- a. A. D. kwotę 380.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty;
- b. J. G. kwotę 118.750 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty;
- c. A. G. kwotę 118.750 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty;
- d. W. G. kwotę 35.625 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty;
- e. C. S. kwotę 76.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty;
- f. M. K. kwotę 76.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty;
- g. P. K. kwotę 76.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty;
- h. C. K. kwotę 19.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty;

- i. G. L. kwotę 19.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty;
- j. A. K. kwotę 19.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty;
- k. J. K. kwotę 19.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty;
- l. E. G. kwotę 13.986 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty;
- m. K. K. (1) kwotę 13.986 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty;
- n. D. K. kwotę 13.986 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty;
- o. K. K. (2) kwotę 13.986 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty;

II. w pozostałym zakresie oddalił powództwo

oraz obciążył pozwanego kosztami procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że na podstawie umowy zawartej w dniu 1 września 1949 r. A. D., B. K., F. G. nabyli na współwłasność w częściach równych udział wynoszący dwie trzecie w prawie własności młyna wodno – motorowego posadowionego na nieruchomości położonej w R., powiat G..

Zarządzeniem Ministra Skupu nr (...) /377 z dnia 30 listopada 1955 r. wydanym na podstawie dekretu Naczelnika Państwa z dnia 16 grudnia 1918 r. w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego (Dz.U. nr 21, poz. 67) nad przedmiotowym młynem wodno – motorowym ustanowiono przymusowy zarząd państwowy powierzając go (...) Przedsiębiorstwu Młynów (...) w E.; objęcie poszczególnych składników przedsiębiorstwa nastąpiło protokołem zdawczo odbiorczym z dnia 16 grudnia 1955 r. W skład młyna wchodziła działka gruntu o powierzchni 1.066 m², na której posadowiony był budynek młyński, motorownia zbudowana z kamienia i cegły, o dachu pokrytym blachą. Posiadał maszyny i urządzenia techniczne, narzędzia i pomoce warsztatowe stanowiące wyposażenie młyna i warsztatu.

Orzeczeniem Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości z dnia 24 marca 1962 r. wydanym na podstawie art. 2 ustawy z dnia 25 lutego 1958 r. o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod przymusowym zarządem państwowym stwierdzono przejście na własność Państwa tego przedsiębiorstwa.

Ostateczną decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 grudnia 2005 r. stwierdzono nieważność zarządzenia Ministra Skupu z dnia 30 listopada 1955 r., a decyzją Ministra Gospodarki z dnia 19 stycznia 2007 r. stwierdzono, że nieważne jest orzeczenie Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości z dnia 24 marca 1962r. w sprawie stwierdzenia przejścia na własność Państwa młyna wodno - motorowego.

Wskutek czynności prawnych dokonanych wobec przedsiębiorstwa po jego przejściu przez Skarb Państwa na własność, aktualnymi współwłaścicielami nieruchomości, na której posadowiony był młyn, są osoby trzecie: T. i D. małżonkowie N. oraz K. N..

Wartość rynkowa przedsiębiorstwa – młyna wodno – motorowego według jego stanu na dzień 30 listopada 1955 r. i cen aktualnych obejmując nieruchomość gruntową, budynki oraz urządzenia i maszyny młyńskie, narzędzia i pomoce warsztatowe wynosi 1.710.000 zł, a biorąc pod uwagę udział poprzedników prawnych powodów we współwłasności wynoszący 2/3 stanowi to kwotę 1.140.000 zł.

Powodowie to następcy prawni pierwotnych współwłaścicieli przedsiębiorstwa.

Zgodnie z art. 160 § 1 k.p.a. stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji służy roszczenie o odszkodowanie, chyba, że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie. Przepis ten został uchylony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17

czerwca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 162, poz. 1692) z dniem 1 września 2004 r., ale mimo zmiany regulacji i uchylecia przepisu art. 160 k.p.a., zgodnie z brzmieniem art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r., będzie on miał zastosowanie w rozpoznawanej sprawie, gdyż do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed dniem jej wejścia w życie, stosuje się przepisy dotychczasowe w brzmieniu obowiązującym do dnia jej wejścia w życie. Ostatecznie kwestię tę przesądził Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu z dnia 31 marca 2011 r., wskazując, że do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a., a zatem z pominięciem administracyjnego trybu dochodzenia odszkodowania (III CZP 112/10, OSNC 2011/7-8/75).

Przesłankami odpowiedzialności odszkodowawczej jest powstanie szkody oraz istnienie normalnego związku przyczynowego pomiędzy szkodą a zdarzeniem, które ją wywołało. Sąd Okręgowy wskazał, iż jeśli nie doszło do wydania pierwszej z unieważnionych decyzji - zarządzenia z dnia 30 listopada 1955 r., powodowie (ich poprzednicy prawni) zachowaliby w tej dacie, a także po niej zarząd nad należącym do nich przedsiębiorstwem. Jeśli nie doszło do wydania w dniu 24 marca 1962 r. decyzji stwierdzającej przejście na własność Państwa przedmiotowego przedsiębiorstwa, pozostawaliby oni w tej dacie, jak również po niej, jego współwłaścicielami. Skutkiem decyzji z listopada 1955 r. była więc faktyczna „utrata przedsiębiorstwa”, w tym maszyn, urządzeń i materiałów, którymi Państwo mogło swobodnie dysponować, w tym zbywać je i zużywać. Zarząd państwowy w zakresie wyposażenia warsztatowego przedsiębiorstwa przejął większość istotnych uprawnień właścicielskich, a decyzja z 1962 r. była w tym zakresie jedynie dopełnieniem przejścia cywilnego (prawnorzeczowego) tytułu właścicielskiego do całości, w tym nieruchomości, na rzecz Skarbu Państwa. Pomimo stwierdzenia nieważności decyzji nacjonalizacyjnych powodom nie została przywrócona odjęta uprzednio własność przedsiębiorstwa w jakimkolwiek zakresie, a to wobec istnienia prawa osób trzecich do nieruchomości, na której posadowione było przedsiębiorstwo młyńskie. Zatem skoro powodowie nie „odzyskali” na skutek decyzji unieważniających orzeczenia nacjonalizacyjne przedsiębiorstwa młyńskiego, czyli utracili przejęty na skutek wadliwych decyzji – pierwszej z 1955 r. i dopełniającej ją – drugiej z 1962 r. – majątek, to ponieśli rzeczywistą szkodę, której mogą dochodzić przed Sądem na podstawie art. 160 § 1 k.p.a. w zw. z art. 361 k.c. Szkodą, w rozumieniu prawa cywilnego, jest powstała wbrew woli poszkodowanego różnica między obecnym jego stanem majątkowym a tym stanem, jaki zaistniałby, gdyby nie nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. Zdaniem Sądu Okręgowego powodom należy się odszkodowanie za nieodwracalne skutki będące efektem rzeczonych decyzji tj. pozbawienie własności nieruchomości, zabudowań oraz narzędzi, maszyn i materiałów, które zostały definitywnie utracone na rzecz osób trzecich.

W tej sytuacji zgodnie z brzmieniem art. 160 § 3 k.p.a. powodom przysługuje odszkodowanie od organu, który wydał decyzję z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a.

Ponieważ organy, które wydały wadliwe decyzje, już nie istnieją, wobec tego odpowiedzialność odszkodowawcza obciąża następcę prawnego organów, które te prawnie wadliwe decyzje wydały, a którym jest obecnie Minister Gospodarki i Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W ocenie Sądu Okręgowego obydwie jednostki ponoszą współodpowiedzialność za wadliwe decyzje administracyjne swych poprzedników, ponieważ jedna decyzja odebrała zarząd majątkiem, nie powodując jego definitywnej utraty, a druga – choć deklaratoryjna – ostatecznie odjęła prawo rzeczowe powodom.

Zdaniem Sądu Okręgowego pierwszy skutek, a więc strata w majątku powodów, nastąpiła już w chwili wydania zarządzenia przez Ministra Skupu z dnia 30 listopada 1955 r. w sprawie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego nad młynem poprzedników prawnych powodów, co uniemożliwiło im funkcjonowanie w granicach posiadanego prawa. To sprawia, że stan składników przedsiębiorstwa, za które obecnie powodowie dochodzą odszkodowania, należało ustalać na datę tego zarządzenia, a nie orzeczenia z 1962 r., które jedynie potwierdzało istniejącą od 7 lat sytuację.

Ustalając aktualną wartość składników majątku powodów, Sąd uznał, że uzasadnione jest ich żądanie łącznie na kwotę 1.140.000 zł zgodnie z wyceną biegłego M. C. oraz wysokością udziałów we współwłasności przypadającą

poprzednikom prawnym powodów i samym powodom według ich udziałów spadkowych po byłych współwłaścicielach młyna.

Odsetki ustawowe z uwagi na odszkodowawczy charakter roszczenia i ustalenie odszkodowania według cen aktualnych na datę zamknięcia rozprawy (art. 363 § 2 k.c.) zostały zasądzone od daty wydania wyroku, stąd dalej idące powództwo oddalono. Sąd Okręgowy stwierdził, że w przypadku, gdyby opinia biegłego M. C. ustalała wartość przedsiębiorstwa według cen z 2005 r., od kiedy powodowie domagają się odsetek ustawowych – wówczas ich żądanie uboczne podlegałoby uwzględnieniu. W sytuacji, gdy biegły dokonał wyceny wartości przedsiębiorstwa według cen aktualnych, to uwzględnienie żądania odsetek prowadziłoby do wzbogacenia powodów kosztem pozwanego, ponieważ inne były ceny w 2005 r., a inne są obecnie (wyższe), co zostało już uwzględnione w opinii przez biegłego.

Powodowie: A. D., J. G., A. G. i W. G. w apelacji zaskarżyli wyrok w zakresie, w jakim Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił żądanie zasądzenia odsetek ustawowych od należności głównych przyznanych tym powodom za okres od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty i zasądził te odsetki za okres od dnia 18 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty, zarzucając mu naruszenie prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 363 § 2 k.c. oraz niewłaściwe niezastosowanie art. 455 k.c. w zw. z art. 481 § 1 i 2 k.c., polegające na błędnym uznaniu przez Sąd I instancji, że w sytuacji, w której wysokość odszkodowania z tytułu czynu niedozwolonego została ustalona według cen z daty wydania wyroku, niedopuszczalne jest zasądzenie odsetek ustawowych od daty wcześniejszej, w szczególności od daty wezwania dłużnika do spełnienia świadczenia.

Wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz apelujących powodów odsetek ustawowych od przyznanych im należności głównych, w następujący sposób:

- a. na rzecz A. D. od kwoty 380.000 zł od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty,
- b. na rzecz J. G. od kwoty 118.750 zł od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty,
- c. na rzecz A. G. od kwoty 118.750,00 zł od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty,
- d. na rzecz W. G. od kwoty 35.625,00 zł od dnia 25 grudnia 2005 r. do dnia zapłaty,

a nadto zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów procesu za instancję odwoławczą, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w zaskarżonej części do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji i pozostawienie Sądowi I instancji rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji w całości oraz zasądzenie od powodów na rzecz Skarbu Państwa kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie. Sąd Okręgowy ustalił wysokość odszkodowania na datę wyrokowania i z tych względów odsetki za opóźnienie również zasądził od tej daty. Jest to rozwiązanie prawidłowe – zgodne z art. 363 § 2 k.c. Apelujący nie kwestionują przy tym, że odszkodowanie zostało wyliczone na datę wyrokowania. Zgodzić się należy z apelującymi, że niższy poziom inflacji pozbawił odsetki ustawowe w znacznej mierze charakteru waloryzacyjnego, jednak nie uzasadnia to zmiany ani tym bardziej uchylenia wyroku w zaskarżonej części.

Istotnie co do zasady zobowiązania z czynu niedozwolonego powinny być spełnione niezwłocznie po wezwaniu przez dłużnika, który popada w opóźnienie, jeżeli nie spełnia świadczenia w terminie, w którym stało się ono wymagalne, nawet jeżeli kwestionuje jego istnienie lub wysokość (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 października 1994 r., I CRN 121/94, OSNC 1995/1/21), jednak uregulowanie art. 363 § 2 k.c. przewiduje, że jeżeli naprawienie szkody ma nastąpić w pieniądzu, to wysokość odszkodowania powinna być ustalona według cen z daty ustalenia odszkodowania,

a odstępstwa od tej zasady są możliwe tylko wtedy, gdy szczególne okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen istniejących w innej chwili.

Zasada ustalania odszkodowania pieniężnego według cen z daty jego dokonywania tj. z daty wyrokowania ma na celu zapewnienie pełnego odszkodowania; chroni poszkodowanego przed skutkami spadku wartości pieniądza między dniem wyrządzenia szkody a chwilą wyrokowania. W razie ustalenia odszkodowania, zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 363 § 2 k.c., według cen z chwili wyrokowania, należy się ono w tej wysokości, gdy ceny te były wyższe od występujących wcześniej, dopiero od tej chwili. Dopiero od tej chwili można zatem mówić o opóźnieniu się dłużnika w zapłacie odszkodowania ustalonego według tych cen i w konsekwencji dopiero od tej chwili można zasądzić od niego odsetki za opóźnienie. Jeżeli odszkodowanie ustalone według cen z chwili wyrokowania jest wyższe od odszkodowania należnego we wcześniejszym terminie płatności i żądanych od niego odsetek za okres od tego terminu do chwili wyrokowania, zasądzenie, oprócz odsetek za opóźnienie od daty wyrokowania, żądanych uprzednio odsetek prowadziłoby do kompensaty uszczerbku pokrytego już przez kwotę odszkodowania ustalonego zgodnie z zasadą przewidzianą w art. 363 § 2 k.c. (tak: Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 16 kwietnia 2009 r. I CSK 524/08, LEX nr 511024 i z dnia 12 października 2011 r., II CSK 82/11, LEX nr 111096). Analogiczne stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 9 listopada 2011 r., I ACa 327/11 (LEX nr 1120114). Sąd Apelacyjny w tym składzie pogląd ten w pełni podziela.

Skoro zgodnie z art. 363 § 2 k.c. wysokość odszkodowania ustalona zostaje według cen z daty wyrokowania, to odszkodowanie w takiej wysokości staje się wymagalne dopiero z datą wyroku sądu, zasądzenie odsetek od daty wcześniejszej narusza art. 481 § 1 k.c. (tak Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 15 lipca 2011 r., I ACa 233/11, LEX nr 1120094).

Przytoczyć też warto wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2011r., II CSK 635/10 (LEX nr 1001288), w którym wyrażone zostało stanowisko, iż przysługujące wierzycielowi, zgodnie z art. 481 k.c., odsetki za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego stanowią ryczałtowo ujętą, minimalną rekompensatę doznanego uszczerbku wskutek pozbawienia go możliwości czerpania korzyści z należnego świadczenia pieniężnego. Odsetki te niewątpliwie zatem pełnią funkcję odszkodowawczą. Nie zawsze wymagalność roszczenia jest równoznaczna ze stanem opóźnienia dłużnika, gdyż o opóźnieniu tym można mówić wtedy, gdy dłużnik nie spełnia świadczenia niespornego co do zasady i wysokości, niezwłocznie po wezwaniu przez wierzyciela. W przypadku, gdy ustalenie odszkodowania nastąpiło według cen z chwili wyrokowania, trzeba uznać, że należy się ono w tej wysokości, jeżeli ceny te były wyższe od występujących wcześniej, dopiero od tej chwili. Również w tej sprawie Sąd Najwyższy zaakceptował pogląd, że dopiero od chwili ustalenia odszkodowania można mówić o opóźnieniu się dłużnika w zapłacie odszkodowania ustalonego według tych cen i w konsekwencji dopiero od tej chwili można zasądzić od niego odsetki za opóźnienie. Skoro wysokość zasądzanego na rzecz powoda odszkodowania, ustalonego na dzień wyrokowania przez Sąd drugiej instancji, uwzględnia wszystkie niekorzystne dla niej zmiany siły nabywczej pieniądza, które nastąpiły od powstania zdarzenia wywołującego obowiązek jego naprawienia, to nieuzasadnione jest przyznanie odsetek ustawowych od tej sumy od daty wcześniejszej.

Zgodnie z art. 363 § 2 in fine k.c., jeżeli wymagają tego szczególne okoliczności, wysokość odszkodowania może być ustalona według innych cen, niż obowiązujące w dacie orzekania. Winno to nastąpić m.in. w sytuacji, gdyby zastosowanie cen z daty wyrokowania skutkowało bezpodstawnym wzbogaceniem lub zubożeniem poszkodowanego lub zobowiązanego do wyrównania szkody.

W niniejszej sprawie nie było jednak takich szczególnych okoliczności, a zwłaszcza nie powoływali się na nie powodowie.

Wysokość należnego powodowi odszkodowania została ustalona w oparciu o opinię biegłego sądowego, który dokonał wyceny według stanu przedsiębiorstwa w czasie wydania bezprawnej decyzji – zarządzenia Ministra Skupu z 1955 r. oraz według aktualnych cen. W swojej opinii biegły uwzględnił m.in. zmianę cen, która miała miejsce pomiędzy 2005

r. a chwilą obecną. Skarżący nie udowodnili, że zasądzone im odszkodowania były im należne w takich wysokościach, a więc również wymagalne już w dniu 25 grudnia 2005 r.

Nie zasługuje również na akceptację twierdzenie skarżących, iż w niniejszej sprawie winien mieć zastosowanie mechanizm uwzględniający ich zdaniem interesy obu stron, a polegający na zasądzeniu odsetek wprowadzie już od dnia 25 grudnia 2005 r., ale liczonych nie od wartości odszkodowania ustalonej według cen z daty wyrokowania, lecz od jego wartości obliczonej na rok 2005. Nie tracąc z pola widzenia faktu, iż wniosek ten jest sprzeczny z zawartym w petitum apelacji żądaniem zasądzenia odsetek od przyznanych powodom należności głównych, należy zauważyć, iż powodowie nie przedłożyli żadnych dowodów wykazujących wartość przedsiębiorstwa według cen z 2005 r., przedstawiając jedynie własne wyliczenia oparte o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych (wskaźnik inflacji).

Skoro zatem odszkodowanie zostało ustalone na datę wyrokowania, powodowie dla osiągnięcia celu apelacji winni wykazać, że odszkodowanie z tej daty jest niższe niż gdyby było ustalone na datę, od której domagają się odsetek ustawowych. Powodowie nie wykazali inicjatywy dowodowej w tym zakresie, przeciwnie – w apelacji nie kwestionują tego, że odszkodowanie obliczone na koniec 2005 r. byłoby niższe niż kwota przyznana przez Sąd I instancji z tego tytułu.

Apelujący z jednej strony przyznają przy tym, że wyrok zasądający odszkodowanie nie pełni funkcji waloryzacyjnej (vide: strona 5 apelacji), z drugiej zaś strony dla uwzględnienia apelacji oczekują przeliczenia wstecz odszkodowania przy zastosowaniu mierników typowych dla waloryzacji (wskaźników wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych). Stanowisko to jest wewnętrznie sprzeczne. Nadto zaś obliczenie odszkodowania równego wartości utraconego przedsiębiorstwa na konkretną datę nie polega na obniżeniu jego wartości obliczonej na datę późniejszą za pomocą wskaźników wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych, ponieważ wskaźniki te są nieadekwatne dla wyceny przedsiębiorstwa składającego się z nieruchomości oraz maszyn i urządzeń (nawet przy zastosowaniu dla jego wyceny metody dochodowej). Na wartość przedsiębiorstwa wpływa wiele czynników zewnętrznych (m. in. koniunktura na rynku nieruchomości) i dlatego do jego oszacowania na konkretną datę – wbrew stanowisku powodów – niezbędne są wiadomości specjalne, a zatem przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego. Takiego wniosku powodowie nie złożyli na żadnym etapie postępowania, konsekwentnie wnosząc o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego celem ustalenia wysokości odszkodowania wedle cen aktualnych, nie zaś wedle cen z daty oczekiwanej zapłaty wynikającej z wezwania przedprocesowego do zapłaty. Dlatego też przeliczenie odszkodowania stosownie do sposobu zaprezentowanego w apelacji nie jest możliwe, nadto zaś przywołać należy zasygnalizowaną wyżej niekonsekwencję apelujących, polegającą na tym, że z jednej strony formułując wnioski apelacji, wnieśli o zasądzenie dalszych odsetek od zasądzonego już odszkodowania, z drugiej zaś, przeliczając je, wskazali, że owe dalsze odsetki miałyby być zasądzone od kwoty niższej, ale tutaj z kolei wyliczyli tę kwotę jedynie w odniesieniu do jednego z powodów – przykładowo.

W konsekwencji powołane w apelacji zarzuty naruszenia prawa materialnego uznać należy za chybione.

Na marginesie zauważyć trzeba, że ustalenie Sądu I instancji co do udziałów poprzedników prawnych powodów w przedmiotowym przedsiębiorstwie jest częściowo wadliwe. Umową z dnia 1 września 1949r. nabyli oni łącznie 1/3 udziałów w nim, natomiast kolejną 1/3 nabyli wraz ze swoimi żonami umową z dnia 31 maja 1950 r. (k 51). Jednak z uwagi na zakres apelacji, fakt, że wnosili ją powodowie oraz wykazanie spadkobrania również po żonach osób określonych jako współwłaściciele przedsiębiorstwa, okoliczność ta pozostaje bez znaczenia dla treści rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego.

Z tych względów Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 385 k.p.c. oraz art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c. W skład kosztów procesu należnych pozwanemu weszło wynagrodzenie pełnomocnika pozwanego obliczone zgodnie z § 6 pkt 7 w związku z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.) – proporcjonalnie do wartości przedmiotu zaskarżenia wskazanego przez każdego z apelujących (A. D. – 58 %, J. G. i A. G. po 18 % każde z nich i W. G. – 6 %).